

De Duitse christendemocraten staan voor de keuze: samenwerken met de AfD of politieke zelfmoord

Posted on 6 januari 2026 by Willem Melching

Duitsland is een federatie van zestien deelstaten. In 2026 worden in maar liefst vijf deelstaten verkiezingen gehouden voor het parlement van de deelstaat. Daarnaast zijn er ook nog eens gemeenteraadsverkiezingen in drie andere deelstaten. Duitsers spreken dan ook van een *Superwahljahr*.

Anders dan bij de Nederlandse provincies staat er dan ook werkelijk iets op het spel. De Duitse *Länder* besturen zelf namelijk essentiële sectoren zoals gezondheid, politie, onderwijs en cultuur. De macht van Berlijn is aanzienlijk kleiner dan wel wij denken.

‘Hoe om te gaan met de AfD?’

In maart zijn er verkiezingen in een tweetal zuidelijke deelstaten: Baden-Württemberg en Rheinland-Pfalz. In september in drie voormalige DDR-deelstaten:

in Berlijn, Saksen-Anhalt en Mecklenburg-Vorpommern.

Al deze verkiezingen zijn interessant omdat ze heel dwingend de vraag stellen: 'hoe om te gaan met de AfD?'. Deze vraag naar de omgang met de rechts-populistische AfD komt op drie manieren aan de orde. Ten eerste de plaats van de AfD in de *Bundesrat*, zeg maar de Duitse Eerste Kamer. Ten tweede gaan de verkiezingen ook over de grote landelijke thema's zoals: industrie, energie en migratie. Over deze kwesties heeft ook de AfD een uitgesproken mening. Ten derde moeten er in al die deelstaten en gemeenteraden na de verkiezingen coalities worden gevormd. Kan en mag de AfD daar een rol in spelen? Deze vragen zijn urgent omdat de AfD het in al deze deelstaten buitengewoon goed doet in de peilingen.

In de eerste plaats kan winst voor de AfD in de deelstaten grote gevolgen hebben voor de omgang met de AfD in de Duitse politiek. Tot nu wordt de partij volstrekt genegeerd en zoveel mogelijk geïsoleerd. Maar dat valt niet meer vol te houden wanneer de partij in de regering van deelstaten komt. Sterker nog: de partij zou wel eens in haar eentje Saksen-Anhalt en Mecklenburg-Vorpommern kunnen gaan regeren.

De afvaardiging van een deelstaat naar de Bundesrat is een afspiegeling van de regering van dat land. Dat betekent dat er wellicht ook AfD-leden in de Bundesrat gaan plaatsnemen. De overige partijen zouden in dat geval – of ze dat willen of niet – op enigerlei wijze met de AfD moeten samenwerken. Isoleren en negeren is dan niet meer mogelijk. Immers alle wetgeving moet langs de Bundesrat. Met andere woorden: de AfD maakt een goede kans om invloed te krijgen op de besluitvorming in de Bundesrat en daarmee op de landelijke politiek.

Nationale thema's

Ook zal regeringsdeelname in de eigen deelstaat ongetwijfeld gevolgen hebben voor politieke benoemingen in het politie-apparaat, de inrichting van het onderwijsprogramma en de toekenning van subsidies aan culturele instellingen en de publieke omroepen. Met die omroepen heeft de AfD nog wel een appeltje te schillen.

In de tweede plaats komen in de deelstaatverkiezingen ook grote nationale thema's aan de orde en daarmee ligt ook het regeringsbeleid onder de loep. Aangezien de AfD uiterst kritisch is over het huidige beleid, voeren ze in de deelstaten campagne

met thema's zoals industriepolitiek, energieprijzen en migratie.

Verbod op verbrandingsmotoren

In maart zijn er verkiezingen in twee typische industriële deelstaten: Baden-Württemberg en Rheinland-Pfalz. In Baden-Württemberg hebben bedrijven als Mercedes, Porsche en Bosch hun hoofdkwartier. Tienduizenden banen zijn afhankelijk van het wel en wee van de auto-industrie. Rheinland-Pfalz is het hart van de Duitse chemische industrie met reuzen als BASF en BioNtech.

In Duitsland heerst in de industrie – zowel bij werkgevers als werknemers – grote ontevredenheid over de Green Deal van de EU en over de hoge energieprijzen. Onder bezielende leiding van Ursula von der Leyen en onze eigen Frans Timmermans kwam Europa met een verbod op verbrandingsmotoren. Dat verbod is een existentiële bedreiging voor de Europese auto-industrie. De klanten kopen namelijk veel minder elektrische auto's dan de Europese bureaucraten in hun overmoed hadden gedacht.

Onlangs wisten Duitsland, Frankrijk en Italië een wijziging in het Europese beleid te bewerkstelligen. Het vasthouden aan stekkerauto's als de enige juiste weg is iets opgerekt, maar heel veel speelruimte is er niet. De meeste commentatoren vinden deze aanpassing 'too little en too complicated'.

Wanneer het Europese beleid in deze vorm wordt voortgezet is de Europese auto-industrie ten dode opgeschreven. Dat zou in het geval van Duitsland een economische ramp van apocalyptische omvang zijn.

AfD pleit voor kernenergie

Om het nog erger te maken is de Duitse elektriciteit de duurste van Europa. Merkel en haar opvolger Scholz kozen voor afbouw van kernenergie en een verslaving aan goedkoop Russisch gas. De oorlog in de Oekraïne was een fikse streep door deze rekening. Bovendien kun je met zon en wind geen chemische industrie van het formaat van BASF in de lucht houden. Die energiestroom is te onbetrouwbaar en door alle subsidies peperduur.

Deze problemen bieden de AfD ruim campagnemateriaal. Ze trekken van leer tegen het beleid van de EU. Ze zien de plannen van Von der Leyen en Timmermans als

'wirtschaftsfeindliche Planwirtschaft' en maken graag vergelijkingen met de ondergang van de Oost-Duitse planeconomie. Ook keren ze zich tegen de fixatie op hernieuwbare energie. Ze noemen dit 'Öko-Sozialismus' en pleiten voor een terugkeer naar kernenergie.

Niet exclusief Oost-Duits

In beide industriële deelstaten, traditioneel bolwerken van de christendemocraten, doet de AfD het goed in peilingen. Ze scoren ruim 20 procent en de tendens is stijgend. Overigens bewijst dit duidelijk dat de AfD zeker geen exclusief *Oost-Duits* fenomeen is. Beide deelstaten zijn uiterst welvarend en *weltoffen*, maar de onvrede met de gevestigde partijen en het Europese beleid is ook hier groot.

In 2026 zijn er in Beieren, Hessen en Nedersaksen ook nog gemeenteraadsverkiezingen. De problemen in grote steden zoals München, Frankfurt en Hannover zijn natuurlijk ook een dankbaar thema voor de AfD. Zelfs kanselier Merz legde openlijk een direct verband tussen migratie en de verloedering van het Duitse *Stadtbild*. Het zijn juist de steden die de dagelijkse lasten van de migratie moeten dragen. Een kans voor open doel voor de AfD.

In september zijn er verkiezingen in de deelstaten Berlijn, Saksen-Anhalt en Mecklenburg-Vorpommern. Alle drie liggen ze in de voormalige DDR. Berlijn is de grootste stad van Duitsland, de andere twee deelstaten zijn uitgesproken dunbevolkt en agrarisch georiënteerd.

Net als in Nederland scoren in grote (universiteits)steden linkse en groene partijen heel behoorlijk. Zelfs in Berlijn komt de AfD toch nog op 16 procent, evenveel als de Grünen. Van de historische overmacht van de SPD is nog een schamele 13 procent over.

De twee landelijke deelstaten kampen met vergrijzing, relatief hoge werkloosheid en grote ontevredenheid bij de bevolking. Kortom: ideaal jachtterrein voor de AfD. In Saksen-Anhalt staat de AfD met 40 procent eenzaam aan kop. De SPD, Grünen en de liberale FDP zouden zomaar onder de kiesdrempel kunnen verdwijnen. Met ietsje meer dan 40 procent is het heel goed denkbaar dat de AfD in haar eentje de regering kan vormen. Dat zou trouwens ook kunnen gebeuren in Mecklenburg-Vorpommern waar de AfD nu op 38 procent staat.

Sociaaldemocratische kiezers

In de derde plaats zijn deze deelstaatverkiezingen een hardhandige herinnering aan de consequenties van de populariteit van de AfD voor coalitievorming ná deze verkiezingen. Kunnen er straks in maart en september zonder de AfD nog wel slagvaardige regeringen worden gevormd?

De groei van de AfD is grotendeels te danken aan het overlopen van voormalige sociaaldemocratische kiezers. Net als de Nederlandse PvdA heeft ook de Duitse SPD het contact met de arbeiders verloren. De ooit zo trotse partij van Willy Brandt is gekrompen van ruim 45 procent naar een schamele 16 procent bij de laatste verkiezingen. In actuele peilingen staan de sociaaldemocraten er nog slechter voor. Maar ook de christendemocratische partijen hebben moeten inleveren aan de AfD. Kleinere rechtse partijen zoals de liberale FDP zijn zelfs onder de kiesdrempel van 5 procent verdwenen.

Brandmuur maakt SPD machtig

De gevestigde partijen hebben de afgelopen tien jaar geen antwoord op deze uitdaging weten te vinden. Veel Duitse politici dromen van een verbod van de AfD. Maar een partij verbieden die een kwart van de kiezers achter zich heeft, zal onvermijdelijk tot grote maatschappelijke onrust leiden. Bovendien is de juridische basis voor een verbod zwak. De *Verfassungsschutz*, de binnenlandse veiligheidsdienst, kwam niet verder dan een dikke map met honderden – veelal smakeloze – citaten. Maar de dienst heeft geen enkel bewijs voor een ‘actieve en planmatige ondermijning’ van de democratie.

Voor de CDU/CSU pakt de *Brandmuur* heel ongunstig uit want daarmee zijn ze in principe tot het einde der dagen veroordeeld tot een coalitie over links. Niet alleen op nationaal niveau, maar ook in de deelstaten. Dat betekent dat de macht van coalitiepartner SPD veel groter is dan hun geringe aantal stemmen. Sterker nog: in veel gevallen lijkt het wel of de partij die in 2025 werd afgestraft de toon aangeeft in de coalitie.

Baron von Münchhausen

Veel kiezers zien daarom weinig verbetering ten opzichte van de vorige rood-groene regering. Tegelijkertijd blijkt uit enquêtes dat de kiezers wél een nieuw beleid

willen. Vooral op het gebied van de migratie. Meer dan driekwart van de bevolking wil een op alle fronten strengere migratiepolitiek. Merz had dat beloofd, maar heeft nog weinig concreet resultaat kunnen boeken.

Nu al staat vast dat het *Superwahljahr* grote winsten zal brengen voor de AfD. Wil de Duitse democratie overleven dan zal de politiek zich als een Baron von Münchhausen zelf uit het moeras moeten trekken. Daarvoor zijn er eigenlijk nog maar twee opties.

Inkeer SPD

De eerste optie is dat de SPD tot inkeer komt en het woke, kosmopolitische verhaal loslaat en terugkeert naar haar wortels: het verdedigen van de belangen van de arbeiders en daarmee van de Duitse industrie. Dat zou een 180 graden koerswijziging op het gebied van belastingen, klimaat en migratie moeten inhouden. Ondanks de oproepen van partijprominenten om tot inkeer te komen, lijkt dit scenario niet heel waarschijnlijk.

De tweede optie is het slechten van de Brandmauer. De christendemocraten hebben een serieus dilemma. Door deze Brandmauer moeten ze coalities vormen over links. Samenwerken met de SPD zou wel eens te weinig zetels op kunnen leveren voor een meerderheid en dan zou er zelfs moeten worden geregeerd met de warhoofden van Die Linke en BSW. In theorie hebben ze ook een Brandmauer met de extreemlinkse partijen, maar die brokkelt in het licht van de opiniepeilingen nu al af. Die linkse koers zou de laatste CDU/CSU kiezers weggagen naar de AfD en op termijn leiden tot de electorale ondergang van de christendemocraten.

Samenwerken

De enig andere optie voor de christendemocraten is samenwerking met de AfD. Zeker op lokaal en regionaal niveau zou daar een begin mee kunnen worden gemaakt. Vast staat dat grote delen van de AfD niet voor eeuwig aan de zijlijn willen staan en graag compromissen zouden willen sluiten om te kunnen besturen. Natuurlijk zullen dan de morele verontwaardiging en krokodillentranen bij links niet van de lucht zijn, maar het alternatief is politieke zelfmoord. Niet alleen van de christendemocraten, maar vermoedelijk ook van de Duitse democratie.

Wynia's Week verschijnt 156 keer per jaar en wordt **volledig mogelijk gemaakt** door de donateurs. Doet u mee, ook in het nieuwe jaar? [Doneren kan zo](#). **Hartelijk dank!**